

RIIGIKOHTU PRAKTIKA ÜLEVAADE JUUNI 2024

KRIMINAALKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
03.06.2024	1-19-2118/226	<p>Taotlus vabastada riigist väljasaadetav süüdimõistetu edasisest karistuse kandmisest</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium tegi asjas nr 1-19-2118 määruse, milles selgitas, et kohus saab otsustada riigist väljasaadetava süüdimõistetu karistuse kandmisest vabastamise üle KrMS § 424¹ lg 1 ning KrMS § 416 lg 1 p 1 ja lg 2 järgi siis, kui vangla tema vabastamist taotleb. Vanglal tuleb vastav taotlus kohtule esitada, kui kinnipeetav, kelle suhtes on tehtud väljasaatmise otsus, selleks soovi avaldab.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
20.06.2024	4-23-742/78	<p>Kuni 31. oktoobrini 2023 kehtinud KarS § 14 vastuolu EL-i õigusega – andmekaitse asjades juriidilisele isikule trahvi määramine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas väärteoasjas 4-23-742 <i>obiter dictum'i</i> korras, et tulenevalt Euroopa Kohtu suurkoja 5. detsembri 2023. a otsuses C-807/21 antud suunistest pole EL-i õigusega kooskõlas kuni 31. oktoobrini 2023 (k.a) kehtinud KarS § 14 regulatsioon osas, mis võimaldas juriidilisele isikule IKÜM art 83 lg-tes 4–6 nimetatud rikkumiste eest määrata väärteomenetluses trahvi üksnes siis, kui see rikkumine oli enne omistatud identifitseeritud füüsilisele isikule (juriidilise isiku derivatiivne vastutus).</p> <p>Kolleegium ei saa väljaspool konkreetse väärteoasja lahendamist võtta lõplikku seisukohta, kas ettenähtavuse, määratletuse ning seaduse tagasiulatava jõu puudumise põhimõtetega on kooskõlas otsuses C-807/21 antud juriidilise isiku vastutust puudutavate suuniste tagasiulatuv kohaldamine neis väärteoasjades, kus etteheidetav IKÜM-i nõuete rikkumine leidis aset enne 1. novembrit 2023. Kui kohtul tekib pooleliolevas väärteomenetluses kahtlus, kas võib olla põhjust jätta IKÜM kohaldamata, siis saab ta küsida EK-lt eelotsust.</p> <p>1. novembril 2023 jõustunud KarS § 14 muudatused kõrvaldasid osutatud riigisisese ja EL-i õiguse vastuolu.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.06.2024	4-23-3193/28	<p>Keelueksimus</p> <p>Riigikohus selgitas asjas nr 4-23-3193 tehtud otsuses keelueksimuse sisu. Kolleegium märkis, et süü välistamine KarS § 39 lg 1 järgi nõuab kahe eelduse täidetust. Esiteks peab</p>

		<p>teo toimepanija olema õiguslikus eksimuses, nt pidama seaduslikuks sellist tegu, mis tegelikult on keelatud. Teiseks peab eksimus olema eksija jaoks vältimatu. Küsimus eksimuse vältitavusest aktualiseerub keelueksimuse puhul alati ehk tuleb teha kindlaks, kui hoolikalt suhtus eksimuses olija õiguskorda ning kas ta tegi teo keelatuse väljaselgitamiseks kõik vajaliku ja võimaliku. Eeskätt peab hindama, kas isikul oli objektiivselt põhjust kahelda teo õiguspärasuses. Üldjuhul on keelueksimus vältitav. Näiteks on see nii juhul, kui teo keelatus on ilmne. Eeldatakse, et oma teo keelatuse peab ära tundma ka isik, kes tegutseb mingis kindlas valdkonnas: tal tuleb selle valdkonna reeglid endale selgeks teha. Samuti saab eksimuses olnud isikule tihtipeale ette heita seda, et ta ei pöördunud nt õigusnõustaja või mõne muu spetsialisti poole. Samas ei muuda ka nõu küsimine eksimust vältimatuks, kui kahtlus teo keelatuses jääb sellele vaatamata püsima.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
28.06.2024	1-20-3101/99	<p>Riigihangete teostamise nõuete rikkumine, muu vara kui vallasasja omastamine, risküsitlus, topeltmenetlemise ja -karistamise keeld</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas kriminaalasjas nr 1-20-3101 tehtud otsuses mitmeid materiaal- ja menetlusõiguslikke küsimusi. Kolleegium täpsustas ja muutis osaliselt enda varasemat seisukohta, et karistamine sellise võõra vara, mis ei ole vallasasi, omastamise eest ei eelda kunagi varalise kahju tekkimist.</p> <p>Kokkuvõtlikult asus kolleegium muu hulgas järgmistele seisukohtadele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kui tunnistaja jätab kohtumenetluse poole lubatavale ja asjakohasele küsimusele vastamata, on kohus KrMS § 288 lg 10 järgi kohustatud risküsitluse katkestama. Seda ka juhul, kui tunnistaja tugineb küsimusele vastamisest keeldudes KrMS § 71 lg 2 p-s 1 sätestatud enese mittesüüstamise privileegile. • Prokuratuuri määrusega kahtlustatava suhtes kriminaalmenetluse lõpetamine KrMS § 200 ja § 199 lg 1 p 1 alusel ei ole käsitatav isiku lõpliku õigeksmõistmisena EIÕK protokoll nr 7 art 4 lg 1 ega ka mitte KarS § 2 lg 2 ja PS § 23 lg 3 tähenduses. • Enne 01.09.2017 kehtinud RHS₂₀₀₇ § 111⁷ lg 1 oli osas, milles see nägi ette karistuse hankelepingu sõlmimise eest ilma seaduses nõutud lihthanget korraldamata, erinorm KarS § 300 lg 1 suhtes, välistades seega kõnesoleva kuriteokoosseisu kohaldamise. • Vallavanemal on valla varaliste huvide järgimise kohustus. Vallavanema niisugune kohustus ja lojaalsuskohustus valla ees põhineb tema teenistussuhte olemusel, mis tuleneb eeskätt KOKS § 10 lg-st 1 koosmõjus sama seaduse § 2 lg-ga 1 ja lg 2 p-ga 2, samuti KOKS § 30 lg-st 1 ning § 49 lg-st 1 koosmõjus §-ga 6. Kõnesoleva kohustusega on vastuolus muu hulgas see, kui vallavanem teeb valla arvel õigusliku aluseta kulutusi enda või kolmandate isikute huvides, aga ka see, kui ta soetab valla tarbeks kaupu või teenuseid põhjendamatult kõrge hinnaga. • Võttes ÄS § 168 lg 2 alusel üle osaühingu juhtimisotsuste tegemise, laieneb osanikule või tema esindajale ka ÄS § 187 lg-s 1 ja TsÜS §-s 35 sätestatud juhatuse liikme hoolsus- ja lojaalsuskohustusest tulenev käitumisstandard, sh kohustus käituda osaühingule majanduslikult kõige otstarbekamal viisil. • KarS § 201 lg 1 teises alternatiivis märgitud koosseisutunnuse <i>muu vara</i> sisustamisel peab aluseks võtma TsÜS § 66, mille kohaselt on vara, kui seadusest ei tulene teisiti, isikule kuuluvate rahaliselt hinnatavate õiguste ja kohustuste kogum. Vara enda või kolmanda isiku kasuks pööramine eeldab toimepanija või kolmanda isiku vara väärtuse suurenemist kannatanu vara väärtuse arvel. Riigikohtu varasem seisukoht, et omastamine ei eelda kahju tekkimist (vt nt RKKK 02.05.2014, 3-1-1-23-14, p 19), on jätkuvalt põhjendatud KarS § 201 lg 1 esimese alternatiivi ehk vallasasja omastamise puhul. Seevastu <i>muu vara</i> omastamisest saab – tulenevalt <i>vara</i> mõistest – üldjuhul rääkida siis, kui kannatanu vara väärtus teo tagajärjel väheneb. Omastamisega ei pruugi olla tegemist, kui keegi küll käsutab ebaseaduslikult talle usaldatud võõrast eset (TsÜS § 48), mis ei ole vallasasi, kuid tema teo tulemusel saab kannatanu vastusoorituse, mille reaalkäitumus katab täielikult kaotatud eseme väärtuse ja kannatanu vara väärtus tervikuna ei muutu või see isegi suureneb. Neil juhtudel tuleb vastusoorituse

		<p>hindamisel arvestada ka kannatanu huvi selle soorituse suhtes. Käsitades talle usaldatud võõrast eset, mis ei ole vallasasi, pöörab toimepanija vara KarS § 201 mõttes just selle isiku kasuks, kelle vara väärtus teo tulemusel suureneb.</p> <ul style="list-style-type: none"> Süüdimõistmise ulatuse suurendamine raskendab süüdistatava olukorda ka siis, kui see ei tingi kuriteo kvalifikatsiooni ega karistuse karmistamist, ja ringkonnakohus saab süüdimõistmise mahtu suurendada üksnes apellatsioonis esitatud taotluse alusel. <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
--	--	--

TSIVIILKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
03.06.2024	2-22-13312/38	<p>Enne 1. jaanuari 2022 elatise miinimummäärast protsendina väljamõistetud elatisesummade ümberarvutamine</p> <p>Kolleegiumi hinnangul tuleks PKS § 217² lg-t 1 tõlgendada selliselt, et juhul, kui kohus on enne selle sätte kehtima hakkamist mõistnud elatise välja protsendina PKS § 101 lg-s 1 sätestatud elatise miinimummäärast, saab lähtuda PKS § 217² lg-s 1 sätestatud, olenemata konkreetse protsendi suuruselt. Selliselt PKS § 217² lg-t tõlgendades ei satu elatisevõlgnikud, kellelt on elatis mõistetud välja muu kui 100% või 50% ulatuses PKS § 101 lg-s 1 sätestatud miinimummäärast, ebavõrdsesse olukorda võrreldes elatisevõlgnikega, kellelt on elatis välja mõistetud mõne muu protsendina PKS § 101 lg-s 1 sätestatud miinimummäärast. Seadusandja mõtteks ei saanud PKS § 217² lg 1 kehtestamisel olla elatisevõlgnevuste jätkuv suurenemine seoses Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuupalga alammäära tõusuga.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
05.06.2024	2-23-14994/20	<p>Riigikohus küsis Euroopa Kohtult eelotsust rahvusvahelise iseloomuga kohtualluvuse kokkulepete kehtivuse hindamise regulatsiooni tõlgendamisega seoses</p> <p>Riigikohus küsis Euroopa Kohtult eelotsust küsimuses, kas kohtualluvuse kokkuleppe kehtivuse sidumine selle sõlminud füüsilise isiku tegutsemisega majandus- ja kutsetegevuses on kooskõlas Brüsseli I (uuesti sõnastatud) 1215/2012 määruses sätestatuga. TsMS § 106 lg 1 ja § 104 lg 1 järgi on tühised füüsiliste isikute (VÕS § 1 lg 5 mõttes tarbijate) vahelised kohtualluvuse kokkulepped, mis ei ole seotud mõlema poole majandus- või kutsetegevusega. Eelviidatud määruse artikkel 25 sätestab aga põhimõtte, mille kohaselt tuleks kohtualluvuse kokkulepetest üldreeglina alati juhinduda, välja arvatud, kui asjaomase liikmesriigi õiguse järgi ei oleks niisugune kokkulepe sisuliselt kehtiv. Kolleegiumi pidas ebaselgeks, kas füüsiliste isikute tegutsemine majandus- ja kutsetegevuses on kohtualluvuse kokkuleppe kehtivuse sisuline eeldus, mille kehtestamise võimalus on jäetud liikmesriigi seadusandjatele, või on tegemist asjaoluga, mis ei ole kohtualluvuse kokkuleppe sisulise kehtivuse küsimus Brüsseli I (uuesti sõnastatud) määruse art 25 lg 1 tähenduses.</p>
12.06.2024	2-23-116386/18	<p>Kohtu kohustus nõuda deklaratiivse võlatunnistuse puhul alusvõlasuhte asjaolude esitamist, et kontrollida deklaratiivse võlatunnistuse kehtivust</p> <p>Kui kohtu hinnangul on võlatunnistus deklaratiivne, peab võlatunnistusele tugineja kohtu ette tooma ja tõendama kõik deklaratiivse võlatunnistuse kehtivuse kontrollimiseks vajalikud asjaolud, sh kelle vahel alusvõlasuhte sõlmiti, mis liiki lepinguga on tegemist ning millest hageja nõue koosneb. Seejärel tuleb kohtul kontrollida alusvõlasuhte kooskõla seaduses sätestatud imperatiivsete normidega ning ka seda, kas võlatunnistus on sõlmitud</p>

		<p>tüüptingimustel, kas võlatunnistust sisaldavad tüüptingimused on saanud lepingu osaks ning kas need tüüptingimused kehtivad.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
12.06.2024	2-20-19001/70	<p>Pangasaladust sisaldava tõendi esitamine kohtule</p> <p>Kolleegium selgitas, et kui krediidasutus, kellel on seadusest tulenev kohustus hoida pangasaladust, soovib esitada pangasaladust sisaldavaid tõendeid enda õiguste kaitseks kohtumenetluses, siis selleks on seaduslik alus. Kohus ei pea sealjuures esitama krediidasutusele tõendite kogumisel kaasabi, mistõttu ei ole põhjust rahuldada krediidasutuse taotlust nõuda temalt endalt välja pangasaladust sisaldavad tõendid. Kui krediidasutus esitab pangasaladust sisaldava tõendi kohtuvaidluses kliendiga, mille menetlus on kuulutatud kinniseks, ei riku ta sellega pangasaladuse hoidmise kohustust. Seega on tal võimalik riskide minimeerimiseks taotleda menetluse või selle osas kinniseks kuulutamist. Kohtul tuleb menetluse kinniseks kuulutamisel kaaluda ühelt poolt krediidasutusest menetlusosalise huvi pangasaladuse kaitse vastu ja teiselt poolt üldist huvi kohtumenetluse avalikkuse vastu.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
12.06.2024	2-23-11584/18	<p>Hagi menetluse võtmisest keeldumine perspektiivituse tõttu</p> <p>Kolleegium kinnitas üle oma varasema seisukoha, et hagi õiguslikku perspektiivikust tuleb hinnata hagiavalduses esitatud asjaolude, mitte hagi lisatud tõendites sisalduva teabe järgi. Seejuures märkis kolleegium lisaks, et poolte tõendamiskoormuse jaotus ei ole hagi perspektiivi hindamiseks oluline. Samuti selgitas kolleegium hageja nõuet olukorras, kus ta tugineb sellele, et tema ei ole vaidlusaluseid lepinguid sõlminud.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
19.06.2024	2-17-15677/175	<p>Ühisvara kasutamisest saadud kasutuseelise ja lahusvara arvel tehtud panuse hüvitamine</p> <p>NB! PRAKTIKA ÜHTLUSTAMINE. Kuna ühisomandis ei ole ühiste omanike osad ühises esemes kindlaks määratud ning lahutatud abikaasal on oma varaliste õiguste kaitseks võimalik tugineda PKS asjaomastele erisätetele, ei saa endine abikaasa teiselt endiselt abikaasalt nõuda ühisvarasse kuuluvate varaesemete kasutuseeliste hüvitamist AÕS § 71 lg 2 alusel. Lahutatud abikaasa saab teiselt lahutatud abikaasalt nõuda ühisvara eseme kasutuseelise hüvitamist üldjuhul üksnes kaotatud kasutuseelisest tuleneva kahju hüvitamise nõudena VÕS § 115 alusel (vt ka RKTko 13.12.2017, 2-15-15138/56, p 44.3; RKTko 24.03.2016, 3-2-1-175-15, p 12). Sellise nõude eelduseks on eeskätt abikaasade kokkuleppe või PKS § 68 alusel tehtud kohtulahendist tuleneva kohustuse rikkumine. Kaotatud kasutuseeliste hüvitamist saab nõuda ajavahemiku eest, mille vältel kostjaks olev endine abikaasa on rikkunud oma kohustust võimaldada teisel lahutatud abikaasal ühisvara eset kasutada. Alus lahusvara arvel tehtud panuse hüvitamiseks PKS § 34 lg 2 alusel või abikaasade osade võrdsusest kõrvalekaldumiseks PKS¹⁹⁹⁵ § 19 lg 2 p 3 alusel saab tekkida üksnes olukorras, kus lahusvara arvel tehtud panus on selgelt ja objektiivselt seostatav konkreetse ühisvarasse soetatud varaesemega. Sellist seost saab jaatada, kui mõistliku isiku arusaama kohaselt on ühisvara ese omandatud kas täielikult või osaliselt ulatuses ühe abikaasa lahusvara arvel. Hüvitada tuleb ühisvara huvides kasutatud lahusvara väärtus, mitte aga lihtsalt lahusvarast tehtud kulutused.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
19.06.2024	2-17-11890/95	<p>Vedaja vastutusele seatud piirangute äralangemine veose varguse korral valveta parklas ja raske hooletuse sisustamise</p> <p>Riigikohus selgitas tsiviilasjas nr 2-17-11890 raske hooletuse (VÕS § 104 lg 4) sisustamist veosega valveta parklas parkimisel. Hooletust (ja ka rasket hooletust) tuleb tuvastada objektiivsete kriteeriumite alusel ehk anda hinnang, kuidas oleks samal tegevusalal keskmine hoolas isik vastavas situatsioonis käitunud ja kas objektiivselt oleks kahju tekkimine olnud ettenähtav ja välditav. Seejuures ei tule hinnata konkreetse isiku subjektiivset käitumist ja kahju tekkimise ettenähtavust. Siiski ei piisa hooletuse</p>

		<p>tuvastamisest veel vedaja vastutuse piirangute äralangemiseks, lisaks on vajalik tuvastada VÕS § 104 lg 4 alusel, kas käibes vajalikku hoolsust rikuti olulisel määral, sest vedaja vastutuse piirangud saavad ära langeda CMR art 29 lg 1 alusel vaid raske hooletuse või tahtluse esinemisel. Raskelt hooletult käitub vedaja, kelle käitumine oleks hoolsale vedajale mõistlikult vastuvõetamatu.</p> <p>Parkimise ajal toimunud varguse korral võiks raske hooletuse ja selle kaudu tahtliku õigusvastase tegevusega olla tegu siis, kui veosega asuti mehitatud valveta parklas parkima piirkonnas, kus on eriti suur varguste oht või on veos väga suure väärtuse ja vargusohuga. Sellisel juhul oleks vedaja jätnud arvestamata olulise riskiga, mida oleks keskmine hoolas vedaja kindlasti vältinud.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
19.06.2024	2-22-10897/31	<p>Osahingu kasumi jaotamine</p> <p>Osanikud võivad osahingu põhikirjas ette näha dividendi maksmisel kehtivad piisavalt määratletud, seadusest erinevad reeglid kui ka anda põhikirjaga dividendi maksmise üle igakordne otsustamine osanikele, täpsustamata põhikirjas ÄS § 157 lg-st 2 erinevat dividendi maksmise reeglit. Põhikirjas kehtestatud seadusest erinev dividendi maksmise reegel on piisavalt määratletud, kui osanikule on sellise reeglga põhikirja vastuvõtmise üle hääletamisel arusaadav, kuidas mõjutab sellise põhikirja vastuvõtmine tema õigusi kasumi jaotamisel. Kui põhikirjaga on antud osanikele õigus otsustada seaduses sätestatud erineva dividendi maksmise reegli üle, on osanikel võimalik kalduda dividendi maksmisel ÄS § 157 lg-s 2 sätestatud dividendi maksmise reeglist kõrvale üksnes juhul, kui lisaks üldise hääletenamuse nõude täitmisele (ÄS § 174 lg 1) hääletavad vastava otsuse poolt kõik need osanikud, kelle õigusi võrreldes seaduses tooduga soovitakse piirata. Osanike, kelle õigusi võrreldes seaduses sätestatud dividendi maksmise reeglga piiratakse, nõusolek kasumi jaotamise otsusele ei ole nõutav, kui dividendi jaotatakse vastavalt põhikirjas sätestatud piisavalt määratletud, ÄS § 157 lg-st 2 erinevale reeglile ja need osanikud on varem sellise põhikirja poolt hääletades andnud nõusoleku dividendi maksmiseks seaduses sätestatud erineva reegli kohaselt või on selline põhikiri jõustunud juba enne vastava isiku saamist osahingu osanikuks.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
19.06.2024	2-22-4074/29	<p>Võlgniku õiguskaitsevahendid täitedokumendist tuleneva nõude täitmise aegumise korral</p> <p>Riigikohus leidis, et alates 1. aprillist 2021 kehtivad võlgniku jaoks varasemast erinevad võimalused tugineda täitedokumendist tuleneva nõude täitmise aegumisele. Selleks on võlgnikul õigus esitada kas avaldus kohtutäiturile (TMS § 481) või maakohtule (TMS § 2231). Eriregulatsioon näeb kohtutäiturile ette õiguse saada vähendatud tasu ka pärast seda, kui täitemenetlus on lõpetatud nõude täitmise aegumistähtaja saabumise tõttu (mh KTS § 412). Erinevalt varasemast ei saa võlgnik täitedokumendist tuleneva nõude täitmise aegumise korral (TsÜS § 157) enam esitada hagi TMS § 221 alusel ega TMS § 221 lg 4 kaudu jätta hagi rahuldamise korral täitekulused sissenõudja kanda.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
25.06.2024	2-22-10417/73	<p>Vee-ettevõtja poolt seaduses sätestatud hinna kehtestamata jätmisega kaasnevad õiguslikud tagajärjed</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium selgitas, et Tallinna Vesi võis olla rikkunud veeteenuse osutamise lepingut, kui kehtestas seaduse muudatuse järel seadusele vastava hinna ligi üheksa aastat pärast seaduse jõustumist. Kuivõrd maa- ja ringkonnakohus olid jätnud tähelepanuta selle, et hageja oli tuginenud oma nõude õigusliku alusena ka lepingule, saatis kolleegium asja ringkonnakohtule uueks läbivaatamiseks.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

26.06.2024	2-21-16508/42	<p>Erinevatel õiguslikel alustel esitatud nõuete konkurents</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium heitis ringkonnakohtule ette materiaaõiguse väärkohaldamist, sest ringkonnakohus oli esitanud vastuolulised põhjendused selle kohta, kas hageja nõue kostja vastu tuleb rahuldada lepingulisel või lepinguvälisel alusel. Ühtlasi heitis kolleegium ringkonnakohtule ette alusetu rikastumise õiguse alusel esitatava nõude eelduste kontrollimist olukorras, kus ringkonnakohus oli pidanud nõude õiguslikuks aluseks käsundita asjaajamist. Kolleegium selgitas ka seda, et konkreetsel juhul ei saanud olla täidetud käsundita asjaajamise eeldused, sest hageja täitis lepingulist kohustust.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
26.06.2024	2-20-7210/87	<p>Kutsehaigusega tekitatud kahju hüvitamise nõude aegumine</p> <p>Kolleegium kinnitas üle oma varasema seisukoha, et kutsehaigusega põhjustatud tervisekahjustusest tuleneva nõude aegumist ei arvestata ositi ja kui kahju tekib ka tulevikus või selle tagajärjed edaspidi korduvad, tuleb lähtuda kahju ühtsuse printsiibist. See tähendab, et kahju hüvitamise nõue tekib ja muutub sissenõutavaks ning hakkab ka aeguma kogu tulevikus tekkiva kahju osas, kui juba tekkinud kahju hüvitamiseks saab esitada hagi kohtusse ja nõuda samas hakis ka tulevikus tekkiva kahju hüvitamist. Kolleegium selgitas, et olukorras, kus töötaja töötasu on kutsehaiguse tõttu üksnes vähenenud, hakkab tema kahjuhüvitise nõue aeguma üksnes selles ulatuses, milles töötasu vähenes. Kui töötaja kaotab hiljem ka ülejäänud töötasu, hakkab tema nõue selles ulatuses aeguma sellest ajast, mitte töötasu varasemast vähenemisest.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
26.06.2024	2-20-10878/52	<p>Elukaaslaste vahelise seltsingu käigus tekkinud vara jagamine pärast seltsingu lõppemist</p> <p>Erinevalt abikaasade varaühisuse varasuhtest ning kaaspärijate vahelisest varasuhtest ei teki mitteabiellulise kooselu korral seaduse jõul kinnistusraamatuväliselt kinnisasja ühisomandit. Kinnisasi saab kuuluda seltsinguvara hulka ehk seltsinglaste ühisomandisse VÕS § 589 lg 1 kohaselt vaid juhul, kui eseme omandamiseleping (seltsinguleping) on sõlmitud notariaalselt tõestatud vormis. Kui kinnisasi ei kuulu seltsinguvara hulka, ei saa nõuda selle panemist avalikule enampakkumisele ning osa kinnisasja müügitulemist.</p> <p>Kui suurema väärtusega ese (nt kinnisasi) ei kuulu seltsinguvara hulka, kuid esinevad seltsingu likvideerimise sätete kohaldamise eeldused, saab omanikuks mitteolev elukaaslane nõuda vara väärtuse juurdekasvu ehk ühiselt loodud majandusliku väärtuse jagamist. Rahalise nõude suurus tuleb kindlaks teha seltsingu likvideerimise sätete alusel.</p> <p>Selleks tuleb esmalt hinnata, milline on eseme (nt kinnisasja) väärtus vara jagamise aja seisuga poolte ühise tegutsemise tulemusel, ning juhul, kui tegemist on asja parendamisega, võrrelda seda väärtusega, mis oleks esemel (kinnisasjal) vara jagamise ajal siis, kui pooled ei oleks ühiselt tegutsedes selle väärtust tõstnud. Saadud summast tuleb maha arvata sellele lasuvad täitmata kohustused (VÕS § 602), mida ei täideta ka jagamise käigus. Selliselt saadud eseme netoväärtuse ulatuses saab mitteomanikust elukaaslane nõuda hüvitist, mille suuruse leidmiseks liidetakse tema poolt eseme soetamiseks või parendamiseks tehtud panuse väärtus (VÕS § 603) ning selle panuse suurusele vastav osa vara väärtuse juurdekasvust (VÕS § 604).</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
28.06.2024	2-21-2998/69	<p>Kohtuotsuse resolutsioon ja menetluskulude jaotus hagi rahuldamata jätmisel eduka tasaarvestuse vastuväite esitamise tõttu</p> <p>Nõuete tasaarvestamiseks ei pea isik tingimata esitama vastuhagi, ning tasaarvestuse avalduse võib esitada ka kohtumenetluse ajal (RKTKo 05.04.2019, 2-16-16481/77, p 15 ja seal viidatud kohtupraktika). Kui tasaarvestuse üle tekib vaidlus, tuvastab kohus kohtulahendi põhjendustes tasaarvestuse kehtivuse ja sellega kaasneva nõuete lõppemise (VÕS § 186 p 2) kattavas ulatuses, jättes hagi selles osas rahuldamata.</p>

		<p>Kui hagi jääb rahuldamata põhjusel, et kostja esitas haginõude vastu menetlusliku tasaarvestusavalduse, ei ole põhjendatud menetluskulude jätmine TsMS § 162 lg 1 alusel hageja kanda. Kui kohus leiab, et nii hageja nõue kui ka kostja tasaarvestusnõue on põhjendatud, siis ei ole otsus vaatamata sellele, et hagi jäi tasaarvestuse tõttu rahuldamata, tervikuna tehtud hageja kahjuks. Osas, milles kohus pidas hageja nõuet põhjendatuks, on hagi tehtud hageja kasuks, ja osas, milles kohus pidas põhjendatuks tasaarvestusnõuet, on otsus tehtud kostja kasuks. Selline olukord on sarnane hagi osalisele rahuldamisele, mistõttu menetluskulude jaotamisel tuleks lähtuda TsMS §-st 163.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
28.06.2024	2-22-2313/65	<p>Kindlustusjuhtumit välistava ja kindlustusvõtja hoolsuskohustust sätestava lepingutingimuse eristamine</p> <p>Seda, kas lepingutingimus on kindlustusjuhtumit välistav või üksnes kindlustusvõtja hoolsuskohustust sätestav, saab eristada lähtudes sellest, kas tingimuse saabumine sõltub kindlustusvõtja süüst ja tegevusest. Üldjuhul on tegemist kindlustusvõtja hoolsuskohustust reguleeriva tingimusega siis, kui tingimuse saabumist mõjutab eelkõige kindlustusandja käitumine</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

HALDUSKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
03.06.2024	3-23-2480/16	<p>Põhiõigusest haridusele ei tulene õigust haridusele enda eelistatud keeles</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium lahendas määruses nr 3-23-2480/16 küsimust, kas tulevasel õpilasel ning tema vanavanemal on põhiseadusest või Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni lisaprotokollist 1 tulenev õigus nõuda riigilt põhiharidust vene keeles. Kaebajad pöördusid halduskohtusse seoses eestikeelsele haridusele üleminekuga ning taotlesid riigi kohustamist pakkuda venekeelset põhiharidust ja tuvastada põhikooli- ja gümnaasiumi seaduse muutmise põhiseadusvastasus. Kolleegium leidis, et kaebeõiguse puudumist ei saa järeldada pelgalt sellest, et koolikohustus tekib alles 5 aasta pärast, sest tegu on seadusest tulenev kohustusega ja pole seega hüpotetiline. Siiski leidis halduskolleegium, tuginedes mh Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale, et põhiseaduses ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni lisaprotokollis 1 sätestatud õigusest haridusele ei tulene isikule subjektiivset õigust nõuda riigilt haridust, mis ei ole eesti keeles. Samuti ei saa õigusest säilitada rahvuskuuluvust tuletada riigi kohustust pakkuda põhiharidust täielikult isiku emakeeles, kui see ei ole eesti keel. Viimaks leidis kolleegium, et kuigi vanemal on õigus teha lapse hariduse osas valikuid, siis ei anna see õigust nõuda riigilt venekeelse hariduse pakkumist.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
10.06.2024	3-21-2074/43	<p>Riigikohus leidis, et raieloandmine vahetult kaebaja elamumaa kõrval paikneva metsa raiumiseks oli kooskõlas õigusaktidega</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium leidis otsuses 3-21-2074/43, et kaebaja saab vaidlustada metsaraiet rohevõrgustiku alal üksnes osas, millega tal on oluline puutumus, küll aga ei saa kaebaja nõuda rohevõrgustiku kogu asjaomase tuumala terviklikkuse ja sidususe kaitset ökoloogilistel kaalutlustel, sest see ei puuduta tema õigusi. Riigikohus asus ka seisukohale, et keskkonnaohu prognoosimisel, kui see on vajalik, tuleb arvestada tõenäoliste häiringutega. Kui häiringuid põhjustavaks tegevuseks, nt maavara kaevandamiseks on juba tehtud põhimõtteline otsus nt planeeringus ja täiendavalt vajaliku loa andmine on tõenäoline, siis pole tegemist vaid teoreetilise stsenaariumiga ja keskkonnaohu hindamisel</p>

		<p>võib olla asjakohane arvestada ka tulevikus lisaks kavandatava tegevuse mõjusid. Samuti leidis Riigikohus, et raieloa menetlusse tuleb kaasata naaber, kelle õigusi rohemetsa raie võib häiringute tõttu ettenähtavalt puudutada. Naabri õigusi tuleb Keskkonnaametil üldplaneeringu eriregulatsiooni puudumisel häiringute aspektist kaaluda juhul, kui naaber tõendab, et rohevõrgustiku metsa raiumine toob häiringute tulemusena kaasa keskkonnaohu tema kinnistul.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
20.06.2024	3-22-722/26	<p>Lahkumisettekirjutuse tegemine pikaajalise elaniku staatuse kaotanud isikule</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium lahendas otsuses nr 3-22-722/26 küsimust, milline ohulävend kohaldub pikaajalise elaniku staatuse kaotanud isikule tehtud lahkumisettekirjutuse puhul. Kolleegium kordas üle enda varasema seisukoha, et oht, mis õigustab pikaajalise elaniku elamisloa kehtetuks tunnistamist, ei pruugi veel olla piisavalt tõsine ega reaalne selleks, et pikaajalise elaniku staatuse minetanud isik riigist välja saata ja keelduda talle tähtajalise elamisloa andmisest. Kolleegium selgitas veel, et ohulävendi põhjendatust tuleb kontrollida kohtuotsuse tegemise aja seisuga. Seega kui kinnipeetav on vanglas viibides esitanud tähtajalise elamisloa taotluse, võib kohus otsuse tegemisel arvesse võtta nii isiku vanglast ennetähtaegselt vabastamist kui ka vabaduses käitumist.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.06.2024	3-20-2201/44	<p>Ehitise (taas)kasutuselevõtu kriteeriumi sisustamine käibemaksuvabastuse rakendamisel</p> <p>Otsuses nr 3-20-2201/44 selgitas Riigikohtu halduskolleegium esmalt, millistest Euroopa Kohtu praktikas sätestatud kriteeriumitest tuleb lähtuda isiku majandustegevuse hindamisel, et teda saaks käsitada maksukohustuslasena, ning millised erisused kohalduvad kinnisasjaga seotud tehingutele. Lisaks selgitas kolleegium, et nii uue kui ka oluliselt parendatud ehitise võõrandamisel sõltub tehingu käibemaksuga maksustamine sellest, kas ehitisele on enne selle müüki tekkinud lisandväärtus ehitustööde tulemusel. Kui ehitise võõrandatakse kohe pärast seda, lisatakse tehingule käibemaks. Tehing on aga käibemaksuvaba, kui valminud ehitise on enne selle võõrandamist (taas)kasutusele võetud, sest siis lisandväärtust ei teki. Täiendavalt selgitas kolleegium, et lisandväärtuse tekkimise ajahetkeks on tootmisprotsessi lõpp ning ehitise (taas)kasutuselevõtt peab toimuma pärast seda. Kolleegium rõhutas, et maksuvabastuse rakendamisel on selle ajahetke täpne fikseerimine oluline. Samuti selgitas kolleegium, millistest kriteeriumitest lähtuvalt määratleda tootmisprotsessi lõppu.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.06.2024	3-22-2022/37	<p>Kinnipeetava terviseandmete säilitamine vangiregistris</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium lahendas kohtuotsuses nr 3-22-2022/37 küsimust sellest, millistel tingimustel tohib vangla säilitada vangiregistris katkeid kinnipeetava ja psühholoogi vahelisest vestlusest. Kolleegium selgitas, et üldjuhul võib kinnipeetav lähtuda eeldusest, et tema ja psühholoogi vaheline vestlus on peetud ravi eesmärgil ja on seega konfidentsiaalne. Kui vangla soovib kinnipeetava ja psühholoogi vahel peetud vestluse kokkuvõtet vangiregistris säilitada ning sellises kokkuvõttes kirjeldatud isikuandmeid edastada näiteks enne tähtaega vabastamise menetluses maakohtule, on see aga osaks karistuse täideviimisest. Sellisel juhul on ka vangiregistris säilitatava kokkuvõtte aluseks olnud vestlus olnud osaks karistuse täideviimisest. Kui vestlus psühholoogiga toimub karistuse täideviimise eesmärgil, peab vangla sellest kinnipeetavat enne teavitama ning veenduma, et kinnipeetav seda mõistab.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.06.2024	3-21-2398/89	<p>Avalik-õiguslikus suhtes tekkinud mittevaralise kahju nõue on päritav</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium lahendas määruses nr 3-21-2398/89 küsimust, kas avalik-õiguslikus suhtes tekkinud mittevaralise kahju nõue on päritav. Kaebaja esitas mittevaralise kahju nõude Tervisekassa ja Terviseameti vastu, kuid suri apellatsioonmenetluse ajal. Kolleegium leidis, et vaidluse olemus ega ükski avaliku õiguse norm ei välista eraõiguslike</p>

		<p>kahju hüvitamise põhimõtete rakendamist praeguses asjas. Riigikohtu tsiviilkolleegium on varasemas praktikas mittevaralise kahju nõude päritavust jaatanud ning see järelalus on asjakohane praeguses vaidluses. Seega on avalik-õiguslikus suhtes tekkinud mittevaralise kahju nõue päritav ning kolleegium saatis asja tagasi Tallinna Ringkonnakohtule menetluse jätkamiseks.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.06.2024	3-23-885/54	<p>Esialgse õiguskaitse kohaldamine väikekoolide sulgemisel</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium jättis asjas 3-23-885 kaebajatele esialgse õiguskaitse andmata. Vaidlus puudutas Lääneranna Vallavolikogu 24. märtsi 2023. a otsust, millega vald otsustas korraldada ümber Koonga Kooli tegevuse selliselt, et koolitustegevus 7.–9. klassides lõpetab tegevuse. Ehkki kolleegium nõustus, et lapsevanematest kaebajatel on esialgse õiguskaitse vajadus, ei kaalunud see siiski üles olulist avalikku huvi, milleks on kõikidele Lääneranna valla õpilastele turvalise õppekeskkonna loomine ja kvaliteetse hariduse pakkumine.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.06.2024	3-22-157/25	<p>Politseinikele kehtestatud kaudne vaktsineerimismõue</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium leidis, et Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor võis töötervishoiu ja tööohutuse seaduse alusel riskianalüüsi arvestades kehtestada käskkirjaga kaudse vaktsineerimismõue. Kolleegium selgitas, et politseinikele kehtestatud kaudne vaktsineerimismõue oli proportsionaalne ettevaatusabinõu riigi tuumikfunktsioonide lakkamatuks tagamiseks ning inimeste elu ja tervise kaitseks.</p> <p>Kolleegium märkis, et peadirektori käskkirja on halduse siseakt, mis on kohtus vaidlustatav, kuna see ei puuduta üksnes teenistuskohustusi, vaid teenistussuhte eeldusi. Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse alusel kehtestatud riskianalüüsist tulenev vaktsineerimismõue ei tähenda kolleegiumi hinnangul siiski, et nõude täitmata jätmise võiks tuua kaasa automaatse teenistusest vabastamise, vaid siseakti rakendamisel tuleb järgida kaalumisreegleid. Peadirektori käskkirja rakendamisel tuli vaktsineerimismõude täitmata jätmisel enne teenistuja suhtes õigusliku tagajärje valikut teostada kaalutusõigust juhul, kui esinesid erakordsed asjaolud või kui käskkirja andmise aluseks olnud olukord oli muutunud.</p> <p>Vaidlusaluses kohtuasjas ei esitanud kaebaja arstitõendit vaktsiini vastunäidustuse kohta ega toonud enne tema teenistusest vabastamist välja ka muid erilisi asjaolusid, millest tulenevalt oleks pidanud talle kaudsest vaktsineerimismõudest tegema erandi. Kolleegium rõhutas, et kuigi kaebaja teenistusest vabastamise seisuga (22. detsember 2021) võis küll olla märke epidemioloogilise olukorra leevenemisest, oleks olnud tol hetkel veel ennatlik teha järelalus, et politseinike tervist koroonaviirus lähikuudel enam ei ohusta või et neid ei ole vaja tavapärase töö asemel kaasata kriisi lahendamisse.</p> <p>Seega leidis kolleegiumi enamus, et praegusel juhul oli politseinikuga seotud asjaolusid arvestades tema teenistusest vabastamine proportsionaalne. Riigikohtunik Julia Laffranque jäi eriarvamusele ja leidis, et politseiniku teenistusest vabastamine ei olnud proportsionaalne.</p> <p>Eriarvamus on leitav siit.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUMI JA

ERIKOGU LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
07.06.2024	5-24-8/2	<p>Riigikohus jättis läbi vaatamata Erakonna Parempoolsed kaebuse</p> <p>Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium jättis läbi vaatamata Erakonna Parempoolsed põhiseaduslikkuse järelevalve individuaalkaebuse, milles väideti Euroopa Parlamendi 2024. a valimistel õigusvastaste vahenditega valimiskampaania tegemisest tulenevat kaebaja õiguste rikkumist. Riigikohus rõhutas, et põhiseaduslikkuse järelevalve individuaalkaebus ei ole lubatav olukorras, kus kaebajal on oma õiguste kaitseks muud võimalused küll olemas, kuid ta soovib tulemust saada kiiremini. Kaebajal oli võimalik Riigikohtu poole pöördumise asemel vaidlustada oma õiguste väidetav rikkumine erakondade rahastamise järelevalve komisjoni ja muude järelevalveorganite poole pöördumisega. Järelevalveorganite tegevust või tegevusetust sai kaebaja vaidlustada halduskohtus.</p>
11.06.2024	5-24-6/3	<p>KrMS-i 19. ptk ning § 436 lg 1 p 2, § 450 lg 4 p 1 ja § 452¹ lg 3 põhiseaduspärasus</p> <p>Kaebajad esitasid Riigikohtule kaebuse, et kohus tunnistaks põhiseadusega vastuolus olevaks KrMS-i 19. ptk ning § 436 lg 1 p 2, § 450 lg 4 p 1 ja § 452¹ lg 3. Kaebajate hinnangul on põhiseadusvastane, et Eesti Vabariigi kodaniku teisele riigile väljaandmise menetluses pole Harju Maakohtu ja Vabariigi Valitsuse pädevusse kuuluvate õiguslike ja faktiliste asjaolude jaotus selge. Samuti oli nende hinnangul põhiseadusvastane, et halduskohus ei saa halduskohtumenetluses kontrollida Eesti Vabariigi kodaniku teisele riigile väljaandmise õiguslikku lubatavust. Riigikohus leidis, et kaebus polnud esitatud kujul lubatav. Kaebajatele oli tagatud võimalus esitada vaidlusaluste sätete põhiseadusvastasust puudutavad väited Harju Maakohtu ja Tallinna Ringkonnakohtu väljaandmise õigusliku lubatavuse menetluses. Samuti oli neile tagatud võimalus esitada samad väited ka halduskohtumenetluses, milles kontrolliti Vabariigi Valitsuse korralduste õiguspärasust.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
20.06.2024	3-24-1540/7	<p>Pädev kohus riigi õigusabi taotluse lahendamiseks</p> <p>Riigikohtu haldus- ja kriminaalkolleegiumi vaheline erikogu selgitas määruses, et kui isiku väitel on talle kahju tekitatud arhiveeritud karistuste avalikustamisega kriminaalasjas tehtud kohtulahendis ning ta ei esitanud kahju hüvitamise taotlust kohtumenetluses, tuleb taotlus esitada SKHS § 21 lg 4 kohaselt prokuratuurile. Sellise taotluse esitamine prokuratuurile on käsitatav muu õiguslase nõustamise või esindamisena RÕS § 10 lg 3 tähenduses ning seega on riigi õigusabi taotlust lahendada pädev maakohus.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.06.2024	5-24-12/2	<p>Riigikohus jättis läbi vaatamata mootorsõidukimaksu seadust puudutava kaebuse</p> <p>Riigikohus kordas oma määruses taas üle, et Riigikogu liikmel puudub seaduse alusel õigus taotleda Riigikogu lõppotsuse tühistamist põhjusel, et eelnõu varasema menetluse käigus väidetavalt rikuti tema kui parlamendiliikme õigusi. Samuti puudub Riigikogu liikmel õigus vaidlustada ka Riigikogu komisjonide otsuseid. Kuna kaebajal puudus kaebeõigus, vaidlustamaks Riigikogu ja rahanduskomisjoni tegevusi, jättis kolleegium kaebaja kaebuse läbi vaatamata. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium märkis, et isikul, kellele uus maks määratakse, on õigus kohtus see vaidlustada. Selle vaidluse raames saab kohus kontrollida mootorsõidukimaksu seaduse põhiseaduspärasust ka protseduurilisest küljest.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>